

A kritikatörténeti vizsgálódások legfontosabb célja, hogy egy adott korszak kritikai és/vagy elméleti írásainak elvrendszereit, irodalomra vonatkozó eszméit, programjait, kategóriáit és kritériumait rögzítse. A kurzus 19. századi a klasszikus magyar irodalom korszakának kritikai diskurzusából emel ki és vizsgál néhány irodalomtörténeti szempontból is kulcsfontosságú vonatkozást. A előadások, valamint a szoros szövegolvasási gyakorlatokra épülő foglalkozások során azt tekintjük át, hogy milyen fogalmi hálóban, irodalomszemléleti kontextusokban zajlik a szépirodalomról való beszéd a vizsgált időszakban, s kritikai írásokban megragadható normaképzés hogyan alkalmazható más korszakok irodalmi szövegeinek az értelmezésében, vagy léptethető párbeszédbe a kritikai normaképzés eltérő gyakorlataival.

TEMATIKA

1. A kritika helye az irodalomban mint társadalmi alrendszerben

2. A kritikatörténet mint az irodalomtudomány egyik ága – fogalmi megalapozás

Ajánlott szakirodalom: Dávidházi Péter: *Hunyt mesterünk. Arany János kritikusi öröksége*, Bp., 1992.

3. A magyar kritikaírás kezdetei

Olvasmány: Kölcsey Ferenc: *Csokonai Vitéz Mihály munkájának kritikai megítéltetések* (1817); Kölcsey Ferenc: *Berzsenyi Dániel versei* (1817)

Ajánlott szakirodalom: Borbély Szilárd: *Ahogy Kölcsey olvassa Csokonait*, in: B. Sz.: *Árkádiában*, Debrecen, Csokonai, 2006, 125–131.; Gyapay László: „A’ tisztább ízlésnek regulájival”. *Kölcsey kritikusi pályakezdése*, Bp., Universitas, 2001.

4. Romantikus előfeltevések térnyerése a magyar irodalomkritikai gondolkodásban

Olvasmány: Teleki József: *A’ régi és új költés’ különbségeiről* (1818); Erdélyi János: *Egy századnegyed a magyar szépirodalomból* (1855)

Ajánlott szakirodalom: S. Varga Pál: *Erdélyi János irodalomtörténeti koncepciójáról*, I.–II., *Irodalomtörténet*, 2000/1, 2000/2, 15–35, 189–200; S. Varga Pál: *Erdélyi János romantika-fogalmáról*, *Irodalomtörténeti Közlemények*, 2014/4, 483–490.

5. Népköltészet és irodalom

Olvasmány: Erdélyi János: *Népköltészetéről* (1842); Arany János: *A magyar népdal az irodalomban* (1860)

Ajánlott szakirodalom: S. Varga Pál: *A nemzeti költészet csarnokai: A nemzeti irodalom fogalmi rendszerei a 19. századi magyar irodalomtörténeti gondolkodásban*, Bp., Balassi, 2005, 399–579.

6. Lírapoétikák és líraellenesség a korszak kritikai diskurzusaiban

Olvasmány: Arany János: *Irányok* (1861–62); *Egy üdvözlő szó* (1862)

Ajánlott szakirodalom: Szajbély Mihály: „Most módfelett prózai világ van” (*Ellenérzések a lírával szemben 1849 után*) = Sz. M.: *Álmok álmodói*, Bp., Magvető, 1997, 28–46.

7. Az eposz műfaja körül kibontakozó kritikai viták

Olvasmány: Toldy Ferenc: *Eposi és drámai kor* (1839); Arany János: *Naiv eposzunk* (1860)

Ajánlott szakirodalom: Dávidházi Péter: *Hunyt mesterünk: Arany János kritikusi öröksége*, Bp., Argumentum, 1992, 113–183; S. Varga Pál, *A pásztortűz lángja: Az eposz és a regény őrsegyváltásának néhány vonása a magyar irodalomban*, Hittel, 1999/7, 88–101.

8–9. Regénypoétikai megalapozás a korabeli magyar irodalomkritikában

Olvasmány: Bajza József: *A román-költésről* (1833); Kemény Zsigmond: *Eszmék a regény és dráma körül* (1853)

Ajánlott szakirodalom: Hites Sándor: *A magyar regénytörténet „megalapítása”*. 1836 Jósika Miklós: *Abafi = A magyar irodalom története*, II. kötet, 1800–tól 1919-ig, Bp., Gondolat, 2007, 196–211.

10. A korszak drámaelméleti törekvései

Olvasmány: Gyulai Pál: *A Nemzeti Színház és drámairodalmunk* (1857); Dózsa György (1857); Péterfy Jenő: *A költői igazságszolgáltatás a tragédiában* (1891)

Ajánlott szakirodalom: Kondor Tamás: *Katarzisértelmezések a XIX. századi magyar tragikumelméletekben (Kölcseytől Péterfy Jenőig)*, Studia Litteraria, 2000, (*Értékek kontextusa és kontextusok értéke XIX. századi irodalmunkban*), 40–64.

11. A tragikum-vita

Olvasmány: Péterfy Jenő: *A tragikum* (1885); Beöthy Zsolt: *A tragikum* (1885)

Ajánlott szakirodalom: Németh G. Béla: *A magyar irodalomkritikai gondolkodás a pozitívizmus korában*, Bp., Akadémiai, 1981, 187–261.

12. A modernitás és a modernség kérdései a 19. század utolsó harmadának kritikai gondolkodásában

Palágyi Menyhért: *Vajda János és a magyar lyra* (1885); Reviczky Gyula: *Humor és materializmus* (1876); *Századunk pesszimizmusa* (1884)

Ajánlott szakirodalom: Szajbély Mihály: *A nemzeti narratíva szerepe a magyar irodalmi kánon alakulásában Világos után*, Bp., Universitas, 2005.